

Michèle Laurent felvétele

Leonard Zubler felvétele

tehetnék? Leginkább semmit, az első és a második trauma után mindannyiunk élete folya ugyanúgy tovább, ahogy korábban, legfeljebb végre mindannyian jobban odafigyelnénk azokra, akiket szeretünk.

És bármilyen kínosan banálisnak és legfőképp korszerűtlennek tűnik kimondani, Mnouchkine előadásának témáit mégiscsak olyan nagybetűs, ezerszer kiátkozott fogalmak környékén kell keresgélni, mint amilyen az Élet, a Szeretet vagy a Család. A határsóssághoz nagymértékben hozzájárul az extrém hosszúság: a bécsi előadás végén hosszan tartó közös ünneplés korántsem csak a nem mindennapos teljesítménynek szolt, hanem feltehetően annak is, hogy a közönséget ez idő alatt közösséggé sikerült kovácsolniuk. Magánvélemény, így vitatható: szökö-

évenként ha egyszer érezni hasonlót színházban.

A publikum két, egymással szemben elhelyezett, meredek, fából épített lelátón ül. Középen téglalap alakú üres tér, két végén törtfehér függönyök. Ezek mögül érkeznek a többnyire kör alakú miniszínpadok – ebben a társulatban mindenki mindent csinál, színészek és műszakiak hozzák, forgatják be a színpadra épített életcikkelyeket. Mert mindegyik kis „kocsi” olyan, mintha valaki körfűrésszel kivágott volna egy jókora szeletet valaki(k)nek az életéből. A Hermanis fentebb említett előadásain érzett otthonosság, melegség, ismerősség érzése önti el az egész, egyébként szándékoltan steril teret. A hétköz-

napi apróságok kivételes gondossággal kapcsolódnak egymáshoz. Semmi sem fölösleges, és ami még fontosabb: a határozottan elidegenítő keret (például a térszerkezet) ellenére semmi sem *mű*, itt evidensen minden az, ami. A fiókból kikandikáló zokni, a sütőben készülő sütemény, a vízzel teli zacskóban fickándozó aranyhal, de még az első gyűjtemény fináléjában eldobott hógolyó (!) is.

Az első, háromórás etap epizódjai nem vagy alig kapcsolódnak egymáshoz, hogy aztán a második menetben egy-két történetszálat végigkövessen a rendező és társulata. A náci elöl bujkáló család megható története didaktikus lezárásnak tűnik, de az idáig vezető út annál izgalmasabb. Könnyes és mulatságos családi és emberi drámák, habkönnyű és vértől iszamos sztorik bontakoznak ki a lehető legtermészetesebb és legegyszerűbb módon. Az atmoszféra sokkal lényegesebb a hangzó szövegnél. Mnouchkine mágikus színháza megmutatja, hogyan lehet a semmiből megteremtteni – a mindent.

Koltai Tamás

Luk és Luc

SHAKESPEARE/PERCEVAL, GENET/BONDY

Teljesen üres a jókora színpad a Theater an der Wienben bemutatott – a Wiener Festwochen és a Münchner Kammerspiele által közösen jegyzett – *Troilus és Cressidán*. Vizenyős előadás. Mintha beázna a színház, végig „csöpög az eresz”, különféle helyeken csurrannak a cseppek, ritmust adnak a játéknak. A szereplők időnként lavórokat raknak az eső alá, ilyenkor intenzívebb a kopogás, a lavórok tartalmát néha egymásra öntik, hogy utána sisakként használhassák a bádógot. Nedves, nyirkos a közeg, Cassandra (Anette Paulmann, ő játssza Andromachét és Calchast is) benne áll egy lavórban, talán bele is pisil, ingujjai kényszer-

zubbonyként vannak összekötve a mellénél. Egy lecövekelhető rúd, ajtókeret-imitáció, vödör, néhány összecukható horgászszék, egy kerek szék és egy horpadt futball-labda az összes kellék. Az utóbbi, ha nem rugdossák, többnyire a tohonya, öltönyös, ősz bunkó Ajax (Peter Brombacher) fején található. A többiek is öltönynyakkendőt viselnek. Időnként leveszik a zakójukat. A társaság közepes egzisztenciák, tisztviselők vagy bankalkalmazottak benyomását kelti.

Shakespeare két társaságot – görögöket és trójaiakat – írt meg, de Luk Perceval rendezésében csak egy van. Priamus és Nestor (Barbara Nüsse) ugyanaz a kerek

Andreas Pohmann felvétele

re állítva kénytelen túrni, hogy idétlenül körbenyalakodják. Diomedes (Stefan Merki) durván leteperi, hogy elvegye tőle Troilus bőrszóját. Nincs „háború”, a színpadfenéken lagymatagon átvonul a szereplőkből álló „front” (egy gurigás *falovat* is áthúznak), középen Ulysses, az „értelmiségi” vezényel papírteker-

FENT: Troilus és Cressida
(Münchner Kammerspiele)

LENT: Sophie Rois (Solange),
Edith Clever (Madame) és
Caroline Peters (Claire)
a Cselédekben

székes öreg, Paris és Menelaus (Bern Grawert) ugyanaz a melodramai dalokat éneklő gitáros, Hector és Agamemnon (Hans Kremer) ugyanaz az irodavezetői tekintély. Amikor Hector és Achilles farkasszemet néz (ez az „összecsapás”), az előbbi lehajtja a gallérját, és már ő Agamemnon, Hector pedig a lefúrt rúdra tett lavór „helyettesíti”. Achilles (Christoph Luser) fiatal srác, Patroclus (Frederik Tidén) nyápic egyetemista, félénken egymás kezét fogva sétálnak, míg a többiek gúnyt űznek belőlük. Thersites (Joel Harmsen) jókötésű, egyszerű fekete fiatalember zöld sortban, ő viselkedik végig a legnormálisabban. Pandarus, a kerítő nem szerepel az előadásban.

Percevalnál nincs tér, idő vagy cselekmény – közeg van. Lassan, vontatottan, „unalmasan” történnek a dolgok, szünet nélküli két órán át, locsogással és tocogással, fontoskodó beszéddel és esetlen mozgással. Ulysses (Wolfgang Pregler) csővé sodort papírlappal jelzi, hogy értelmiségi, vendégszöveges hosszú prológban ecseteli a trójai eseményeket, nem engedi szóhoz jutni a magával hozott ajtójelzésen belépni szándékozó Agamemnon. Béna, bávatag, tehetetlen társaság, groteszkek és nevetségesek, Ajax még a szövegét is „elfelejti”, az első sor közepéről adja föl neki a sügő. Politikusok? Államhivatalnokok? Köztisztviselők? Mindegy. Perceval semmit sem konkretizál, nem emlékeztet a mai protokollra, nem hozza be a médiát – a kisserű, primitív, sekélyes mentális és kommunikációs színvonal az, ami ismerős. Kivétel a két címszereplő. Két átlagosan csinos, egyszerű fiatal, Troilus (Oliver Mallison) és Cressida (Julia Jentsch), hétköznapien, mezítláb, a lány combtőig érő kombinében, komótos lassúsággal körbejáró reflektor világítja meg őket, szerelmes gyöngédséggel bújnak a fejükre húzott pulóver alá, nászuk „másnapján” a fiú a hátán hozza be az elnyúlva fekvő lányt. Cressidát erőszakkal hurcolják el, nem kellelti magát a „vezérek” előtt, nem prostituálódik, egy szék-

Ruth Walz felvétele

csével egy szék tetején, lefelől pedig Troilus – miután bemázolta magát a Thersitestől kapott vörös festéssel – üvölti az értékvesztett, örült, gagyvi világba kétségbeesett monológját, amíg le nem megy róla a fény.

Perceval esős Shakespeare-tablója – hagyományos szituáció- és figurateremtés híján – bizonyos értelemben bizarr, profanizált, hétköznapi rítus és egyúttal erőteljes társadalomkép. Luc Bondy, hasonlóan kiváló színészekkel, mintha éppen a ritualizáltságától fosztaná meg Genet – Esslin által „valószínűsíthetően” – az abszurdok közé sorolt darabját, a *Cselédek*et.

A berlini Volksbühnével közös produkció a sznobok föltehető bosszúságára üdítően játékos, természetes és – szörnyű kimondani – szórakoztató. Kerüli a darabra rakódott spekulatív magyarázatokat, elméleti közhelyeket és álrejtélyességet. Három férfi helyett – ahogy állítólag a szerző kívánta – három remek színésznő játssza egy olyan díszletben, amely ugyan nem rekonstruál aprólékosan egy budoárt, de a széles ágytól, a virágerdőtlől, az elektronikusan működő gardróbajtótól (mögötte

gazdag ruhatár) a bárpultig, a vázáig és a képekig megvan benne minden, amit egy polgári lakberendező megkövetel. Claire (Caroline Peters) és Solange (Sophie Rois) összefonódva, kigombolt ruhában, egyértelmű lesbikus allúzióval táncol az előadás elején, hosszan, elsötétedésekkel elválasztott szekvenciákban. Erotikus ágyjelenetet is produkálnak, s közben kellemkedésükkel, kéztartásukkal, nyivákolásukkal a Madame-ot parodizálják. A két színésznő rafinált, sálakkal megbolondított ruhák – Tabea Braun tervei – változtatásával valóságos divatbemutatót rendez. Könnyed, érzelmes zene szól, a tükrös fal inkább a luxust juttatja eszünkbe, mint az Esslin értelmezte „tükörcsarnokot”. Madame érkezésekor kapkodva, villámgyorsan raknak rendet, átöltöznek fityulás szobalánynak – utolsó ruhaigazításukat, hajsimításukat egymással szemben, tükörmozgással végzik, még egy fricska Esslinnek! –, Solange keze beszorul egy vázába, bohózatba illően próbálja kihúzni, végül széttöri a vázát a falon, Claire pedig berugdossa a cserepeket a bútor alá. (A naiv néző megállapítja, milyen jó humora van Genet-nek, a sznob pedig itt küldi el végképp a sunyiba Bondyt.)

Madame-ot az egykori Peter Stein-színésznő, a szőke-ősz hajával még mindig elegáns, finom vonású, választékos Edith Clever játssza. Agyonöltözve, divatos múmiaként vonul végig a színpadon, lassan, szertartásos-

san (hogy a rítusok kedvelőinek is legyen valami örömmük), bal hátulról jobb előre. Kedves és bohémas, de a nővérek összekacsintó utállattal kezelik, ami nem akadályozza meg őket abban, hogy elolvadjanak az ajándékaiktól. Solange például olyan áhítattal lépdel a gardróbba a neki adott bundáért, hogy kiváltja a vonulása alatt megszólaló himnikus, oratorikus zenét. Majd valódi burleszk következik: Madame már majdnem megissza a mérgezett teát, de a kotnyeles Claire fölösleges megszólalásakor, a mögötte grimaszoló Solange bosszúságára, végül leteszi. A legvégén, a kettesben végrehajtott mérgezésnél azután Claire tökéletes Madame-jelmezben és -maszkban jön be, s ugyanazon az útvonalon, ugyanazokkal a gesztusokkal megismétli a teljes bevonulást – csak a kabáttól és a parókától megszabadulva ismerjük őt fel. Hosszú vonakodási céccó után – Solange többször megtagadja a kérést – issza meg a mérgezett teát, majd miután felhörpintette, ugyanolyan tapadós táncba kezdenek, mint az elején, langy zene szól, és a nővére karjában fokozatosan le-lehanyatló Claire-re halványul el lassan a fény.

Nem valószínű, hogy Genet Molnár Ferenctől tanult drámát írni, és az sem, hogy Luc Bondy megcélozta a kommerszet. De akinek ez a nagyvonalúan teátrális színészparádé nem tetszik, az csak megrögzött doktriner lehet.

Halász Tamás

Álomfogó

LA COMPAGNIE DU HANNETON

A ki egyszer már szembesült egy-egy Festwochen kínálatával, átérzi: ide nem lehet eleget járni. Az idén – számos egyéb kitűnő program mellett – a Charlie Chaplin unoka James Thierrée társulata, a La Compagnie du Hanneton vendégjátéka volt az Ünnepi Hetek egyik kiemelkedő eseménye. A Thierrée–Chaplin „új-cirkuszi” dinasztia a magyar közönség előtt sem ismeretlen: Victoria Thierrée Chaplin és lánya, Victoria Thierrée (James testvére) 2006 tavaszán vendég szerepelt a Trafóban az *Aurelia oratóriuma* című varázslatos előadással, James filmjét (*La Symphonie du Hanneton*) pedig ugyanazon év decemberében láthatta a hazai közönség a Temps d’Images fesztivál keretében.

A Thierrée–Chaplin családot az „új-cirkuszi” műfajának legendás képviselőiként szokás emlegetni. Ám e meghatározáson elmélkedve – a leszármazottak általa is hordott „jelzet”: Charlie Chaplin életművének, illetve veje, Jean-Baptiste Thierrée hírnevének ismereté-

ben – az ember elbizonytalanodik. Vajon hol is a határ régi és új, cirkusz és színház között – mondjuk, ennek a dinasztianak a történetében. Az *Au Revoir Parapluie* (Viszlát, esernyő) színház, tánc és akrobatika kivételes, sűrű, elragadó és elmés elegye, melyben a különböző műnemek elemei gördülékenyen, maguktól értetődően, magabiztos természetességgel szervülnek egésszé. Itthon és külföldön az új-cirkuszi műfaj számtalan produkciójához volt már szerencsém, ilyen profizmussal, egyenletes színvonalon és az elemeket egyensúlyban tartottan kivitelezett előadás azonban csak egészen kevés akadt közöttük. Thierrée meseszerű, látomásos játék orpheuszi ihletettséggel, szinte történetellen történet, lélegzetelállító képek sorozata, ahol egyik elem sem megy a másik rovására: nincsenek akárha gördülékenyen vagy erőltetetten „kiváltott” mozzanatok, nem érzékeljük a műfajváltogatással próbálkozó tetszeni vágyás olykor izzadságos kényszerét. Bolyongás, kalandok,